

Det 7. nordiske Historikermøde i København.

8.—14. August 1939.

AF

HARALD JØRGENSEN

I Dagene 8.—14. August 1939 fandt i København det 7. nordiske Historikermøde Sted. Oprindeligt havde man paa Mødet i Stockholm—Upsala 1935 modtaget en Invitation fra Norge, men denne Beslutning ændredes, da man fra dansk Side udtalte et Ønske om at fejre det store Jubilæumsaar i dansk historisk Forskning ved Afholdelsen af det skandinaviske Møde her i Landet. De øvrige nordiske Lande gav beredvilligt deres Tilslutning hertil.

Indbydelsen til det nordiske Historikermøde i Sommeren 1939 udsendtes i Efteraaret 1938 af den danske Komité for Historikernes internationale Samarbejde: fhv. Professor, Dr. theol. J. Oskar Andersen; Museumsdirektør Otto Andrup; fhv. Museumsdirektør og Docent, Dr. phil. Francis Beckett; Museumsinspektør, Dr. phil. Johs. B. Brøndsted; Professor, Dr. phil. Chr. Elling; Redaktør Povl Engelstoft; Professor, Dr. phil. Knud Fabricius; fhv. Professor, Dr. phil. Aage Friis; Lektor Hans Fussing; Professor, Dr. phil. Gudmund Hatt; Arkivar, Dr. phil. Holger Hjelholt; Bibliotekar, Dr. phil. Ellen Jørgensen; Professor Poul Johs. Jørgensen; Professor, Dr. theol. Hal Koch; Arkivar, Dr. theol. Bjørn Kornerup; Bibliotekar Alfred Krarup, Lektor K. Kretschmer; Rigsarkivar Axel Linvald; fhv. Museumsdirektør,

Dr. phil. M. Mackeprang; Udenrigsminister, Dr. phil. P. Munch; Professor, Dr. polit. Axel Nielsen; Museumsdirektør, Dr. phil. Poul Nørlund; Professor, Dr. theol. Jens Nørregaard; Professor, Dr. phil. Albert Olsen; Overbibliotekar, Dr. phil. Carl S. Petersen; Professor, Dr. phil. Johan Plesner og Lektor Fr. Wendt. Som Mødets Sekretærer havde Dr. phil. Adam Afzelius og Arkivar Harald Jørgensen underskrevet Indbydelsen.

Til at forberede Mødet nedsatte den danske Komité et særligt Organisationsudvalg med Professor, Dr. phil. Aage Friis som Formand. Som Medlemmer i dette Udvalg indtraadte: Professor, Dr. phil. C. O. Bøggild-Andersen, Professor, Dr. phil. Knud Fabricius, Rigsarkivar Axel Linvald, fhv. Museumsdirektør, Dr. phil. M. Mackeprang og Professor, Dr. phil. Albert Olsen. Efter sin Udnævnelse til Docent i Aarhus optoges Dr. Afzelius i dette Udvalg, medens Arkivar Harald Jørgensen alene overtog Sekretærhvervet. Til at fastlægge det videnskabelige Program nedsattes et særligt Udvalg med Rigsarkivar Axel Linvald som Formand. I dette indtraadte desuden: Professor, Dr. phil. Erik Arup, Professor, Dr. phil. Knud Fabricius, fhv. Museumsdirektør, Dr. phil. M. Mackeprang og Professor, Dr. phil. Albert Olsen. Efter almindelig Sædvane traf dette Udvalg sine Beslutninger efter nærmere Forhandling med Medlemmerne af det fælles-skandinaviske Udvalg, der var blevet nedsat paa det nordiske Historikermøde i Stockholm—Upsala i 1935, nemlig Rigsarkivar, Dr. phil. K. Blomstedt, Rigsarkivar B. Gudmundsson, Professor, Dr. phil. Aage Friis, Udenrigsminister, Dr. phil. H. Koht og Professor, Dr. phil. S. Tunberg.

I Lighed med hvad der havde været Tilfældet i Stockholm i 1935 indledte man Historikermødet med Afholdelsen af en særlig nordisk Arkivdag. 65 nordiske Arkivfolk havde modtaget Rigsarkivar Axel Linvalds Indbydelse, og Tirsdag d. 8. August aabnedes Forhandlingerne i Rigsarkivets Læsesal. Rigsarkivar Helge Almquist, Stockholm, indledede en For-

handling om: Erfaringer fra det indre Arbejde i Rigsarkivet, navnlig med Hensyn til Anvendelsen af Proveniensprincippet. I den efterfølgende Diskussion deltog Rigsarkivar Linvald, Dr. Nyström og fhv. Statsarkivar Bergwitz. Efter en Pause, hvor den danske Arkivarforening var Vært ved en Frokost i Tivoli, genoptoges Forhandlingerne i Rigsarkivet. Rigsarkivar A. Steinnes, Oslo, og Stadsarkivar, Professor B. Boëthius, Stockholm, gav Meddelelser om moderne Arkivbygningers Indretning, hvorefter Rigsarkivar K. Blomstedt, Helsingfors, indledte en Forhandling om Uddannelse af Arkivarer. I den efterfølgende Diskussion deltog Arkivar Marquard.

Til det nordiske Historikermøde havde ialt 244 Personer anmeldt Deltagelse, heri medregnet ledsagende Damer og Historie-Studerende. Sverige havde sendt det største fremmede Kontingent, nemlig 65. Fra Norge mødte 31, fra Finland 24 og fra Island 4. Hertil sluttede sig fra Danmark 120. En meget stor Del af Deltagerne var ledsaget af deres Fruer. Med særlig Glæde saa man desuden, at et betydeligt Antal Studenter og yngre Kandidater deltog aktivt i Mødet.

Deltagere i Mødet var:

Fra Danmark:

Andersen, Ib Tage, stud. mag. — Andersen, J. Oskar, fhv. Professor, Dr. theol. — Andrup, Otto, Museumsdirektør — Arentoft, Preben, Adjunkt — Arnström, Ellen, Adjunkt, Frk. — Bang, Bodil, Registrator, Fru — Barfod, Jørgen Henrik, stud. mag. — Binder, Rigmor, Registrator, Fru — Bodnia, Hugo, stud. mag. — Boesen, Gudmund, Museumsinspektør — Boesen, Fru — Bruun, Henry, Arkivar — Bruun, Elisabeth, Fru — Bøggild Andersen, C. O., Professor, Dr. phil. — Bøndergaard Jacobsen, stud. mag. — Christensen, Axel E., cand. mag. — Christensen, Gerda, cand. mag., Fru — Christensen, Vagn, Adjunkt — Christiansen, C. S., fhv. Arkivar — Christiansen, Tage E., stud. mag. — Colding, Poul, Lektor, Dr. phil. — Cour,

Vilh. la, Lektor, Dr. phil. — Cour, Asbjörg la, Fru — Cronquist, Monna, cand. mag., Frk. — Dahlerup-Petersen, Gudrun, Registrator, Frk. — Danstrup, John Kristian, stud. mag. — Dreyer, Lily, Frk. — Eggers, Jørgen, stud. mag. — Engelsen, Carl, stud. mag. — Engelstoft, Povl, Redaktør — Engelstoft, Sigrid, Fru — Fabricius, Knud, Professor, Dr. phil. — Fabricius, Estrid, Fru — Fabricius, Tordis, Frk., Biblioteksassistent — Fabritius, Albert, Bibliotekar — Fink, Troels, cand. mag. — Friis, Aage, fhv. Prof. Rostgardianus, Dr. phil. — Friis, Benedicte, Fru — Friis Astrid, Dr. phil., Frk. — Friis, Jacob, stud. mag. — Fussing, Hans H., Lektor — Galster, Georg, Museumsinspektør — Glædemark, H. J. H., cand. mag. — Gudnæs, Bodil, stud. mag., Frk. — Hansen, Rise, cand. mag. — Hassø, Arthur G., Arkivar — Hatting Jørgen, Adjunkt — Hatting, J., Fru — Heils, Kirsten, stud. mag., Frk. — Henrichsen, Carsten L., Adjunkt. — Hermansen, V., Museumsinspektør — Hjelholt, Holger, Arkivar, Dr. phil. — Hjelholt, Fru — Hoff, Arne, Museumsinspektør — Hvidtfeldt, Johan, Arkivar — Hvidtfeldt, Karen, Fru — Hvidtfeldt, Jutta, Frk. — Jensen, Hans, Dr. phil. — Jensen, Jørgen, stud. mag. — Johnsen, Inge, stud. mag., Frk. — Jonsen, O., Lektor — Jonsen, Fru — Juul, Stig, Docent — Juel, Fru — Jørgensen, Ellen, Bibliotekar, Dr. phil., Frk. — Jørgensen, Harald, Arkivar — Jørgensen, Harriet, Fru — Jørgensen, Poul Johs., Professor — Kier, Annelise, stud. mag., Frk. — Klem, Knud, Museumsdirektør — Knudsen, Hans, Landsarkivar — Knudsen, Ebba, Fru — Koch-Olsen, Ib, cand. mag. — Koefoed-Petersen, O., Museumsinspektør — Kornerup, Bjørn, Arkivar, Dr. theol. — Kornerup, Else, Fru — Korsgaard, Thorkild, stud. mag. — Krarup, Alfr., Bibliotekar — Langberg, Edele, stud. mag., Frk. — Lassen, Hans, stud. mag. — Linvald, Axel, Rigsarkivar — Linvald, Adda, Fru — Linvald, Jytte, stud. mag., Frk. — Linvald, Steffen, stud. mag. — Lomholt-Thomsen, Adjunkt — Mackeprang, M., fhv. Museumsdirektør, Dr. phil. — Marquard, E., Arkivar — Müller, Th. A., Lektor — Neiiendam, Jan, cand. mag. — Neiiendam, Karen, Fru — Nielsen, Astrid, Adjunkt, Frk. — Nielsen, Helge, stud. mag. — Nystrom,

Eiler, Arkivar, Dr. phil. — Nystrom, Ida, Fru — Nystrom, Vibeke, Arkivassistent, Frk. — Nørlund, Poul, Museumsdirektør, Dr. phil. — Nørregaard, Georg, cand. mag. — Olrik, Jørgen, Museumsinspektør — Olsen, Albert, Professor, Dr. phil. — Olsen, Agnete, Fru — Rasmussen, Edit, stud. mag., Frk. — Reske-Nielsen, Erik, stud. mag. — Rosendal, Axel, Lektor — Salicath, Sven W., stud. mag. — Salomon, Niels-Henrik, stud. mag. — Sandberg, Karen Elna, stud. mag., Frk. — Skov, Erik, stud. mag. — Skovgaard, Johanne, Arkivar, Frk. — Skrubbeltrang, Fridlev, cand. mag. — Spang-Hansen, E., Kontorchef — Thomsen, Rudi, stud. mag., Frk. — Trosborg, E., stud. mag. — Tryde, Inger, stud. mag., Frk. — Uebel, Fru — Vibæk, Jens, Overlærer, Lektor — Winding, Kjeld, cand. mag.

Fra Finland:

Anthoni, Eric, Docent, Fil. dr. — Anthoni, Allis, Fru — Blomstedt, Kaarlo, Rigsarkivar, Professor, Fil. dr. — Cederberg, A. R., Professor, Fil. dr. — Jaakkola, J., Professor, Fil. dr. — Jutikkala, Eino, Docent, Fil. dr. — Juva, Einar W., Professor, Fil. dr. — Jørgensen, Arne, Bibliotekar, Fil. dr. — Jørgensen, Märta, Fru — Lesch, B., Professor, Fil. dr. — Lesch, Harriet, Fru — Lesch, Margherita, Frk. — Malieni, Docent, Fil. dr. — Nikula, Oscar, Docent, Fil. dr. — Nordman, V. A., Docent, Fil. dr. — Nurmio, Yrjö, Arkivar, Fil. dr. — Nurmio, Kerttu, Fru — Renvall, Pentti, äldre amanuens, Fil. mag. — Renvall, Alice, Fru — Roos, John E., Arkivar, Fil. dr. — Runeberg, Carl Michael, Fil. dr. — v. Törne, P. O., Professor, Fil. dr. — Viljanti, Arvo, Fil. dr. — Ylönen, Aulikki, Fil. mag. Fru.

Fra Island:

Gudmundsson, Barði, Rigsarkivar — Hermansson, Haldor, Professor, Dr. phil. — Thordarson, Skuli, Mag. art. — Thordarson, Fru.

Fra Norge:

Agerholt, Johan, Førstearkivar, Dr. philos. — Bergsgård, Arne, Professor, Dr. philos. — Bergwitz, Joh. K., Statsarkivar

— Blytt, Aslaug, Lektor — Broch, Lisbeth, cand. philol., Frk.
 — Bull, Edvard, stud. philol. — Gaustad, Ingrid, cand. philol.,
 Frk. — Haadem, Marthea, stud. philol., Frk. — Hagelund, Gerd,
 stud. philol., Frk. — Johnsen, Oscar Albert, Professor, Dr. philos.
 — Johnsen, Evie, Fru — Landmark, Wenche, stud. philol., Frk.
 — Mosgren, J., fhv. Arkivar — Mosgren, Ingrid, Fru — Noreng,
 Harald, stud. philol. — Nordsveen, Johan, stud. philol. —
 Olstad, Jan H., stud. philol. — Ording, Arne, Dr. philos. —
 Sandberg, Øystein, cand. philol. — Sanness, Dagny, stud. philol.,
 — Sanness, John, stud. philol. — Schiøtz, Johannes, Oberst —
 Schreiner, Johan, Docent, Dr. philos. — Schreiner, Astri Høst,
 Fru — Sollied, P. R., Ingeniør — Steen, Sverre, Professor —
 Steinnes, Asgaut, Rigsarkivar, Dr. philos. — Steinnes, Gudrun,
 Fru — Svalastoga, Kaare, stud. mag. art. — Sveum, Arvid, stud.
 philol. — Vigander, Haakon, Lektor.

Fra Sverige:

Ahnlund, Nils, Professor, Fil. dr. — Ahnlund, Lisa, Fru —
 Almquist, Helge, Rigsarkivar, Fil. dr. — Andersson, Ingvar,
 Docent, Fil. dr. — Andersson, Ally, Fru, Fil. mag. — Andgren,
 Sigfrid, Lektor, Fil. dr. — Andreen, P. G., Fil. mag. — Arfwid-
 son, Fredrik, Lektor, Fil. dr. — Arfwidson, Fru — Arnell,
 Sture, Amanuens, Fil. dr. — Bergström, Rudolf, Fil. lic. —
 Boëthius, Bertil, Stadsarkivar, Professor, Fil. dr. — Boëthius,
 Gerda, Fru — Bolin, Sture, Professor, Fil. dr. — Bolin, Fru —
 Brulin, Herman, Arkivraad, Fil. dr. — Brulin, Ida, Fru —
 Carlgren, Wilhelm, Lektor, Fil. dr. — Corin, Carl Fredrik, Fil.
 lic. — Dalin, Ebba, Dr. — Elmér, Åke, Fil. mag. — Enander,
 Bo, Fil. lic. — Engström, Sten, Landsarkivar, Fil. dr. — Erik-
 son, Irene, Lærerinde, Frk. — Grauers, Sven, Rektor, Docent
 — Heckscher, Eli F., Professor, Fil. dr. — Heckscher, Ebba,
 Fru — Holm, Nils, Amanuens, Fil. lic. — Holmberg, Berta,
 Frk. — Holmberg, Nils, Arkivar, Fil. dr. — Holmberg, Maj,
 Fru — Höjer, Torgny, Fil. mag. — Höjer, Torvald, Docent,
 Fil. dr. — Höjer, Solvig, Fru — Jakobsson, Theodor, Oberst-
 løjtnant — Jägerskiöld, Olof, Amanuens, Fil. lic. — Kraft,

Salomon, Lektor, Docent, Fil. dr. — Kromnow, Ake, Fil. stud. Lagerwall, Karin, Frk. — Landberg, Georg, Rektor, Docent, Fil. dr. — Liedgren, J., Fil. kand. — Lindberg, Folke, Fil. dr. — Lindblad, Gösta, Lektor, Fil. dr. — Lindén, Birger, Arkivar — Lindén, Maj, Fru — Lönnroth, Erik, Docent, Fil. dr. — Malmberg, Thorhild, Fil. lic., Frk. — Mellander, Karl, Landsarkivar, Fil. dr. — Munthe, Arne, Amanuens, Fil. lic. — Nygren, Ernst, Landsarkivar, Fil. lic. — Palme, Sven Ulrich, Fil. lic. — Palmstierna, C. F., Marinearkivar, Fil. dr. — Petrini Hasse, Amanuens, Fil. lic. — Peterzén, Ingvar, Fil. lic. — Sandström, Josef, Landsarkivar, Fil. dr. — Sandström, Fru — Schück, Adolf, Docent, Fil. dr. — Stangenberg, Kate, cand. mag. — Stille, Ake, Fil. kand. — Tranér, Gösta, Fil. stud. — Tunberg, Sven, Professor, Fil. dr. — Wallin, Harry, Universitetslektor — Willers, Uno, Fil. kand. — Wittrock, Georg, Professor, Fil. dr.

Af Københavns Kommunalbestyrelse var Mødets Deltagere indbudt til en festlig Sammenkomst paa Københavns Raadhus Tirsdag Aften d. 8. August. Paa Byens Vegne bød den fungerende Overborgmester S. Munk Velkommen til København, medens Rigsarkivar Axel Linvald hilste de Fremmede paa Organisationsudvalgets Vegne. Gæsternes Tak tolkedes af Professor P. O. v. Tørne. Den egentlige Aabningsfestlighed fandt Sted i Nationalmuseets smukke Foredragssal. Alle Historikermødets Foredrag holdtes ligeledes i Nationalmuseets Lokaler, takket være Imødekommenhed fra Direktør Poul Nørlunds Side.

Den egentlige Aabningstale blev holdt af det danske Medlem af den fælles-skandinaviske Komité, fhv. Professor Rostgardianus, Dr. phil. Aage Friis¹, der ligeledes valgtes til Mødets Præsident. Som Medlemmer af Præsidiet udpegede Forsamlingen desuden følgende fire Herrer: Rigsarkivar K. Blomstedt, Rigsarkivar Barði Gudmundsson, Professor Oscar Alb. Johnsen og Professor Sven Tunberg. Efter disse Valg tog Kongressens videnskabelige Arbejde sin Begyndelse.

¹ Talen er offentliggjort i Dagbladet »Politiken«s Kronik 10. Aug. 1939.

Der var til Mødet anmeldt 35 Foredragsholdere, og i Mod-sætning til, hvad der ofte er Tilfældet ved de store Historikermøder, kunde Organisationsudvalget med Tilfredshed konstatere, at alle 35 Foredrag blev gennemført efter Programmet. Ved enkelte Lejligheder viste det sig, at der burde være afsat mere Tid til Diskussion. Efter Samraad med Medlemmerne af det fælles skandinaviske Udvalg havde det oprindelig været Aftalen saavidt muligt at samle Forhandlingerne om visse større Emner af almindelig Interesse. Ved Programmets Fastlæggelse var der imidlertid saa mange Forskere, der ønskede at meddele Resultaterne af deres Enkeltundersøgelser, at dette kun i begrænset Udstrækning kunde finde Sted. Fra Finland, Norge, Sverige og Danmark holdtes der i Plenarmøder Forelæsninger over Emnet: Gennembruddet i nordisk Historieforskning og Historieskrivning, af hvilke Foredrag to er trykt andetsteds i dette Tidsskrift. Desuden førtes der paa Kronborg Slot en Forhandling om: Kilder til Nordens Historie i Udlandet, med Bidrag fra Finland, Norge, Sverige og Danmark. Tiden tillod desværre ikke, at en virkelig Diskussion kunde finde Sted i Anledning af de fire Indledningsforedrag, men efter Forslag af Rigsarkivar Axel Linvald vedtoges det at paabegynde et praktisk Samarbejde. Til Løsning af dette for alle nordiske Historikere saa betydningsfulde Spørgsmaal enedes man derefter paa det afsluttende Møde om følgende Resolution:

»Mødet overdrager til den Komité, der skal forberede det 8. nordiske Historikermøde 1) paa passende Maade i de forskellige nordiske Lande at iværksætte Samarbejde om Udforskning af Kilder til nordisk Historie i udenlandske Arkiver paa Omraader, hvor det maatte være praktisk; 2) paa Grundlag af de ved nærværende Møde fremlagte Redegørelser at tilvejebringe en systematisk Oversigt over det i de forskellige Lande allerede tilvejebragte Materiale og træffe Foranstaltninger til, at disse Samlinger senere kan suppleres og i hvert Land stilles til Raadighed for Forskerne; 3) Mødet overdrager det til den danske Repræsentant i Komitéen at tage Initiativet til disse Bestræbelser.«

De allerede nævnte Foredrag blev alle holdt i Plenarmøder; ligeledes talte Professor Nils Ahnlund i et Plenarmøde umiddelbart forud for Slutningsmødet. Alle de øvrige Foredrag blev holdt i Sektionsmøder. Som Afslutning paa denne Redegørelse aftrykkes samtlige til Sekretariatet indsendte Resuméer.

Under Slutningsmødet stillede Prof. Aage Friis Forslag om Nedsættelsen af et Udvalg til at forberede det 8. nordiske Historikermøde. Idet han meddelte, at han ikke ønskede selv at indvælges, vedtog Forsamlingen paa hans Forslag at nedsætte et Udvalg, bestaaende af Rigsarkivar K. Blomstedt, Rigsarkivar Barði Gudmundsson, Rigsarkivar Axel Linvald og Professor Sven Tunberg. Som Repræsentant for norske Historikere udtalte Prof. Oscar Albert Johnsen Ønsket om, at næste Historikermøde maatte afholdes i Oslo, men henstillede samtidig, at der ikke nu blev truffet Bestemmelse om Tidspunktets Fastsættelse. Disse Udtalelser hilstes med Bifald.

I Tilslutning til Mødets videnskabelige Arbejde var der arrangeret en Række Udflugter og Festligheder. Torsdag d. 10. August henlagdes Formiddagsmødet til Riddersalen paa Kronborg Slot, og om Eftermiddagen var der arrangeret en Udflugt til Frederiksborg Slot. Med stor Elskværdighed havde Helsingør Magistrat inviteret Mødets Deltagere til Frokost. Om Aftenen afsluttedes den vellykkede Dag, der havde været begunstiget af det mest straalende Sommervejr, med en Souper paa Marienlyst. Paa den danske Komités Vegne bragte Professor Albert Olsen de nordiske Gæster en Hilsen. Fredag Aften var Organisationsudvalget Vært ved den officielle Festbanket i Haandværkerforeningens Lokaler (Moltkes Palæ). Som Repræsentant for danske Historikere talte Professor Knud Fabricius. Derefter bragte Rigsarkivar K. Blomstedt, Professor H. Hermansson, Professor Oscar Alb. Johnsen og Professor Sven Tunberg en Tak fra deres respektive Lande. Endelig havde Undervisningsminister Jørgen Jørgensen og Borgmester, Dr. phil. Ernst Kaper Ordet. Lørdag Eftermiddag var der arrangeret en Udflugt til Roskilde Domkirke og Boserup Skov.

Efter Mødets egentlige Afslutning deltog et mindre Antal

af Deltagerne i en to-Dages Udflugt til Sydsjælland. Under Museumsdirektør Poul Nørlunds Ledelse besøgte man Vikingelejren Trelleborg; senere aflagde man Besøg paa Borreby og Holsteinborg, hvor Deltagerne blev modtaget med Elskværdighed af Ejerne, Hofjægermester Castenschiold og Lensgreve Bent Holstein. Turen afsluttedes med et Besøg i Næstved og Vordingborg samt ved Størstromsbroen.

Resuméeer over afholdte Foredrag.

Af Foredragene om Gennembruddet i nordisk Historieforskning er Professor Dr. phil. Knud Fabricius: Gennembruddet i dansk Historieforskning og Historieskrivning i 1870'erne og 1880'erne offentliggjort i dette Bind S. 385 ff. og Docent Dr. phil. Johan Schreiner: Gammelt og nytt syn på norsk middelalderhistorie smstds. S. 412 ff. Professor fil. dr. Eli F. Heckscher: Harald Hjarne och den moderna historievetenskapen i Norden meddeles i Svensk Historisk Tidskrift.

Forhandling om Kilder til Nordens Historie i Udlandet.

Den norske Referent, Professor Dr. phil. Oscar Albert Johnsen.

Foredragsholderen omtalte kortelig de fellesnordiske ekspedisjoner til Vatikanarkivet, som hadde gitt et godt utbytte ogsaa for Norges vedkommende, og nevnte de funn som i de senere aar er gjort, særlig i British Museum, av dokumenter til oplysning om forholdet mellem stat og kirke i Norge i det 12. aarhundre. Hovedmassen av kilder til Nordens historie i utlandets arkiver stammer dog fra nyere tid. De vilkaar, forskerne er henvist til aa arbeide under, er imidlertid meget ulike. Mens de danske og svenske arkivsaker i utlandets arkiver utenfor Vatikanarkivet gjerne er samlet og katalogisert under rubrikene »Danmark« og »Sverige«, og ofte kan fotostateres en masse i tusenvis av sider, er de norske forskere henvist til i de samme arkivpakker og protokoller aa søke efter enkelte dokumenter, som muligens kan inneholde noe om Norge. Norge forsvinner nemlig fra det 14. aarhundre av nesten fullstendig fra de europeiske arkivers kataloger.

Blandt de norske forskere som har innlagt sig størst fortjeneste

gjennem sine forskninger i utlandets arkiver, bortsett fra Vatikanarkivet, maa navnlig fremheves professor Alexander Bugge, hvis undersøkelser særlig i engelske, skotske og irske arkiver i flere henseender er blitt grunnleggende; men ogsaa professorene Yngvar Nielsens og Olaf Brochs undersøkelser i russiske arkiver, professor Oluf Kolsruds studier i forskjellige land over Norges kirkelige forhold i middelalderen og reformasjonsaarhundredet, dr. Johan Schreiners forskning i nederlandske arkiver vedrørende nederlendernes skibsfart paa Norge i det 17. aarh. har stor betydning. Tilslutt omtalte foredragsholderen ogsaa sine egne undersøkelser i London og i en rekke fastlandsarkiver.

Da Norge siden det 14. aarh. savnet en egen selvstendig utenrikspolitikk, er det vesentlig som handelsmenn og sjømenn nordmennene i den følgende tid trer i noen direkte forbindelse med utlandet, og det er først fra det 16. og 17. aarh. av at disse forbindelser setter betydeligere spor i det utenlandske arkivmateriale, nemlig dels i den diplomatiske og konsulære korrespondanse i vedkommende land og dels i de lokale arkivers skibslisters m. m. Foredragsholderen omtalte derefter nærmere særlig de norges-historiske kilder som finnes i det spanske riksarkiv (Archivo General) i Simancas, i Nasjonalarkivet, Utenriksdepartementets arkiv, Marinearkivet og Nasjonalbibliotekets store manuskript-samling i Paris, i grevene av Flanderns arkiv i Lille, i Departementsarkivene, Karantenearkivene og i Handelskamrenes m. fl. arkiver i Marseille, Bordeaux og Rouen i Frankrike, i Livorno, Genova, Ancona, Triest, Venezia og Neapel, i de største spanske havnebyers arkiver, i det engelske riksarkiv, »Public Record Office« i London, i en rekke nordtyske hansestæders arkiver, samt i arkivene i Riga, Tartu (Dorpat) og Tallin (Reval). Disse kilder gir hovedsakelig opplysning om handelens og skibsfartens historie siden det 16. aarhundre; men foredragsholderen nevnte ogsaa en rekke eksempler paa, at forskerne i disse samlinger leilighetsvis kan støte paa dokumenter av betydning ogsaa for andre områder av Norges og Nordens historie.

Den svenske Referent, Arkivraad H. Brulin:

Det expansiva draget i Sveriges äldre historia gör sig även på detta område starkt märkbart, såväl i det historiska intressets inriktning som beträffande materialets förekomst. Under sextonhundratalet var det vetenskapliga intresset, som ej helt saknades vid förvärvet av våra »litterära krigsbyten«, i hög grad av »gotisk« prägel. Sjuttonhundratalet har blott att uppvisa enstaka före-

löpare till senare tiders arkivresor (t. ex. Arckenholtz' Kristina- och Fredenheims Vatikan-forskningar samt vissa studier i Danmark). Den första expeditionen i större skala var Fryxells 1834—35. Från mitten av förra seklet börja våra historiker av olika typer i större utsträckning använda utländska källor (F. F. Carlson, Malmström, Styffe, Wahrenberg m. fl.). Sedan dess ha otaliga studieresor lämnat resultat i form av avhandlingar och aktpublicationer eller — oftast i Riksarkivet förvarade — reseberättelser, arkivförteckningar och kopiesamlingar.

Nordisk samverkan har uppburit genomforskningen av Vatikan-arkivets medeltidsmaterial (efter mitten av förra århundradet normannen P. A. Munch, kring sekelskiftet främst danska och svenska emissarier, från 1920 fast organiserat samarbete från de nordiska länderna, just i år slutfört) samt fotokopieringen av diplomatiskt material i Moskva från 18de och 19de århundradena (genom utskickade från Danmark, Norge och Sverige 1928—32).

De enbart svenska företagen ha dels syftat till ett mera generellt förtecknande av handlingar rörande Sverige i särskilda arkiv, dels varit knutna till speciella tidsperioder, ofta i förbindelse med editionsarbeten. Så ha ej minst arkiven kring Östersjön undersökts för den senare medeltiden och början av nyare tiden, delvis i samband med Styffes »Bidrag til Skandinaviens historia», Diplomatarie-verket och »Gustaf I:s Registratur». Trettioåriga krigets tid har bl. a. givit anledning till en mängd systematiska arkivundersökningar, dels för Vitterhetsakademiens på lång sikt anlagda utgivning av Axel Oxenstiernas brev, dels för Försvarsstabens nu till Gustav Adolfs död framförda stora krigshistoriska verk. Även intresset för Kristina har framlockat omfattande studier i utlandet. Karl XII-forskningen har i vårt århundrade vunnit en medelpunkt i Karolinska Förbundet, som föranstaltat undersökningar i flere länders arkiv, ej minst Turkiets. För ett senare skede har det en viss motsvarighet i Karl Johans-förbundet. Detta såsom särskilt anmärkningsvärda exempel; mellanliggande perioder ha givetvis ej heller försummats av forskningen.

På lärdomshistoriens område märkes framför allt den för publicering företagna, på 1880-talet började, i samband med jubileet 1907 systematiserade och under senare tid återupptagna kopieringen av Linnés brevväxling.

Den svenska verksamheten brister i enhetlig planläggning och organisation, även i fråga om den ekonomiska grundvalen (spridda bidrag från staten, akademier, fonder såsom den av Vitterhetsakademien förvaltrade Humanistiska, den av Riksarkivet disponerade Posseska och den av en finländare stiftade

Längmanska, vetenskapliga föreningar o. s. v.). Med sina svagheter ger dock detta förhållande utrymme åt de individuella intressena; alltför mycket reformerande skulle kunna medföra överorganisation och likriktning. Ej heller torde det skandinaviska samarbetet, hur gagnande det än är på de områden, där det ligger i sakens natur, böra sträckas därutöver. Emellertid är enhetlig översikt över arbetet att livligt rekommendera till förekommande av dubbelarbete. I svenska Riksarkivet har upplagts en kortförteckning över där förvarade reseberättelser, arkivförteckningar och samlingar av kopior eller excerpter från utländska arkiv. Denna borde utvidgas till att omfatta dylikt material även i universitetsbibliotekens handskriftssamlingar, helst också kopior av eventuella liknande förteckningar i grannländerna.

Den finske Referent, Amanuens, fil. mag. Pentti Renvall:

Det polska arkivmaterialets betydelse för de nordiska ländernas — speciellt Danmarks, Sveriges och Finlands — historieforskning koncentrerar sig i huvudsak kring tidevarvet från 1550-talet till 1720-talet, vilket finner sin förklaring i den livliga diplomatiska och militära kontakten under denna tid. För såväl tidigare som senare tider har det blott sporadiskt att bjuda på något av större vikt. Trots att det polska materialet hittills endast i ringa mån systematiskt genomgått av nordiska forskare, kan man taga för givet, att den nordiska forskningen icke framdeles kan lämna detta betydelsefulla material åsido.

Beskaffenheten och organisationen av det polska arkivmaterialet göra det emellertid i de flesta fall svårt för en enskild forskare att ihopbringa det nödiga materialet. Den organiska uppkomsten av det polska statliga centralarkivet företer nämligen betydande avvikelser från det normala, i det att i Polen i högre grad och under en längre tid en god del av rikshandlingarna stannat i ämbetsmännens privata arkiv. Å andra sidan har även arkivbeståndet i kronans arkiv senare splittrats och delar därav hamnat i privat ägo. På grund härav innehåller det polska riksarkivet »Archiwum glowne akt dawnych» endast delvis rikets centrala arkivmaterial, medan betydande delar av detta befinna sig i de förnämsta privata samlingarna: Kórnik-biblioteket i Poznań, Czartoryski-museet i Krakow, Ossolinski-stiftelsen i Lwow, universitetsbiblioteken i Krakow och Warszawa samt Nationalbiblioteket i Warszawa, i vilka dessutom — liksom i Raczynski-biblioteket i Poznań och Krasiński-biblioteket i Warszawa —

förvaras viktiga privata arkiv av intresse även för den nordiska historieforskningen. De privata arkivens egna beståndsdelar utgöras i en icke ringa mån av brokigt sammanställda kopieböcker, vilkas genomgående — trots att över de viktigaste privata arkiven uppgjorts och delvis publicerats detaljerade förteckningar — fordrar mera tid än en enskild forskare vanligtvis kan disponera; undantag i positiv riktning bilda delvis endast de för svensk och finsk historieforskning värdefulla Zamoyski- och Radziwiłł-arkiven i Warszawa. — Utom av dessa kan den nordiska historieforskningen ofta draga nytta även av de lokala statsarkiven samt de historiskt viktigaste städernas arkiv.

Med hänsyn till den splittring, som är utmärkande för de polska arkivförhållandena, vore det skäl att följa polackernas föredömmen, då de både i Sverige och Danmark utfört ett systematiskt efterforskningsarbete, samt att utvidga det på svenskt håll för bestämda tidsskeden påbörjade arbetet till ett insamlingsarbete på bredare bas, vilket skulle omfatta allt det polska arkivmaterial från den nämnda tidsperioden, som rör åtminstone de nordiska länder, vilka gränsa till Östersjön. Beträffande de lättare överskådliga arkiven i Danzig och Königsberg, vilka en nordisk forskning, som begagnar sig av polskt material, knappast kan förbigå, torde däremot icke skäl föreligga till gemensamt nordiskt initiativ.

Den danske Referent, Rigsarkivar Axel Linvald:

Foredragsholderen — som paa Grund af den korte Tid, der var til Raadighed, maatte indskrænke sin Redegørelse — nævnte de enkelte historiske Forskere, særlig C. F. Allen, I. A. Frideicia og Aage Friis, der af Hensyn til egne private Arbejder havde gennemført omfattende Undersøgelser i udenlandske Arkiver og Biblioteker, og hvis Samlinger stadig var til Raadighed for den historiske Videnskab. Der var næppe Tvivl om, at den nulevende Generations Oplevelser i særlig Grad har gjort den lydhør for Samspillet mellem ydre og indre Historie, og at Tidspunktet for saa vidt var heldigt for Løsningen af det her behandlede Spørgsmaal. Foredragsholderen gjorde derefter Rede for de hidtil foretagne systematiske Undersøgelser, der har haft til Formaal til Gavn for samtlige Forskere at gennemgaa og registrere, eventuelt tilvejebringe Gengivelser af det samlede Kildestof vedrørende Nordens Historie, som ligger gemt i fremmede Arkiver og Biblioteker: De nordiske Vatikanundersøgelser, det danske Sprog- og Litteraturselskabs Indsamling af Diplomer

til Brug for Diplomatarium Danicum, Undersøgelserne i de russiske Statsarkiver, samt Registreringen af litterære Kilder til dansk Historie, som det danske Videnskabernes Selskab har holdt i Gang siden Historikermødet i Lund 1906, og som har givet et saa rigt Udbytte. Foredragsholderen anførte derefter en Række Eksempler paa Arkivundersøgelser, som vilde være af Betydning, enten for Udforskning af Danmarks Historie alene, eller for alle Nordens Lande, fremhævede særlig Wienerarkivet og gjorde lejlighedsvis opmærksom paa, at der i Calkutta og Madras opbevares betydelige Samlinger af Arkivalier, som er af Interesse for dansk Koloni- og Personalhistorie. Til denne Redegørelse knyttede Foredragsholderen nogle almindelige Betragtninger. Paa den ene Side fremhævede han, at den moderne Fotograferingsteknik (Microfilm) i væsentlig Grad letter Efterforskningen og formindsker Bekostningen; paa den anden Side understregede han Betydningen af, at der til Løsningen af de stillede Opgaver melder sig Historikere, som ogsaa af egen Forskerinteresse paatager sig Arbejdet. Kildestoffet fra nyere Tider, hævdede han, er saa omfattende og fyldt med Gentagelser, at alene den Forsker, som i Forvejen er fortrolig med det hjemlige Kildemateriale, har Betingelserne for at kunne vælge og vrage mellem det udenlandske Stof. Han advarede imod at være altfor ivrig efter paa Forhaand at præcisere Opgaverne og foreslog, at de nordiske Landes Historikere skulde nedsætte et Udvalg, som vel ogsaa kunde tage Initiativet til nye Foretagender, men som fortrinsvis skulde være til Tjeneste for Historikere, der melder sig med Ideer. Paa denne Maade vilde man gøre nyttigt Arbejde og samtidig forebygge den Mekanisering og Beslaglæggelse af Kræfterne til udefra givne Opgaver, som ganske utvivlsomt er en Fare ved Nutidens Arbejdsmetoder.

Professor, fil. dr. Nils Ahnlund, Stockholm: Östersjötanken i Gustav Adolfs och Axel Oxenstiernas politik.

I diskussionen om Gustav II Adolfs planer och mål har frågan om hans östersjöpolitiska strävanden intagit en viktig plats. Visserligen har en historiker som G. Droysen ensidigt tillspetsat detta motiv på bekostnad av andra, särskilt den protestantiska gemenskapskänslan; men synpunkten bevarar sin betydelse, och ämnet ger fortfarande rikt utbyte åt forskaren. För problemets riktiga uppfattning är det nödvändigt att klargöra den verkliga innebörden av begreppet »dominium maris Baltici». Föredrags-

hållaren uppehöll sig utförligt vid utvecklingen av detta begrepp som en gemensam dansk och svensk doktrin till den nordiska Östersjöns skydd, dock under obestämd maktfördelning och med rikt utrymme för den inbördes rivaliteten. För den danska politiken utgjorde dominium maris-tanken en mera primär faktor än för den svenska.

Det svenska stormaktsväldet, Gustav Adolfs och Axel Oxenstiernas verk, innebar mindre realiserandet av ett program än ett resultat av delvis oförutsedda omständigheter. Det är först så småningom man skymtar konturerna av en medveten plan. Att »nyttja occasionen» blev under det långvariga polska kriget den ledande praktiska grundsatsen för de svenska statsmännen, särskilt Oxenstierna. Tydligt är också, såsom i föredraget närmare utvecklades, att kanslern under 1620-talet framför allt tog sikte på den polska östersjöfronten och mindre än konungen intresserade sig för de nordtyska förbundsplaner, som då kommo före. Grundläggande för Gustav Adolfs militärpolitik var behärskandet av »sjökanten», av hamnarna och flodmynningarna — först på polsk och senare på tysk mark.

Danmarks nederlag mot kejsaren aktualiserade kravet på Östersjöns frihet »såsom dessa rikens fundament» enligt Oxenstiernas ord inför Kristian IV. Freden i Lybeck 1629 grusade planen på nordisk samverkan, och Gustav Adolf formulerade nu öppet satsen om Sverige som den främsta skyddsmakten för Östersjön. Att han härvid menade allvar visade hans fredsprogram vid ingripandet i det stora mellaneuropeiska kriget. Segern vid Breitenfeld skapade nya perspektiv.

Axel Oxenstierna kan i högre grad än Gustav Adolf uppfattas som östersjöpolitikern i specifik mening. Bevarandet av »sjökanten», Sveriges tryggade kustpositioner i söder, stod efter konungens död ständigt i centrum för hans planer. Brandenburgs anspråk på Pommern visade sig vara det stora hindret. Märkligt är rikskanslerns uppslag 1634 om ett utbyte av Preussen (till Sverige) och Pommern (till Brandenburg). Avträdandet till Polen 1635 av de preussiska områdena medförde otvivelaktigt, att Axel Oxenstierna som den svenska politikens ledare allt hårdare bands vid kravet på gottgörelse i Pommern. Tanken på ett övervägande svenskt dominium maris Baltici hävdade han fortfarande med kraft, nämligen som det stora eftersträfvansvärda målet. »Äro vi mästare på flotta, då äro vi ock mästare på Östersjön.» Som flottpolitiker ha otvivelaktigt såväl Gustav Adolf som Axel Oxenstierna tagit vissa intryck av Kristian IV, vilken härvidlag var föregångaren.

Professor, Dr. phil. Arne Bergsgård: Striden om parlamentarisme i Noreg i 1840-åra.

Striden om parlamentarisme er i Noreg serskilt knytt til striden om statsrådssaka; den gjekk ut på å få slutt på det konstitusjonelle høve som var mesta eineståande for Noreg, at statsrådene ikkje hadde tilgjenge til nasjonalforsamlinga. Statsråds-saka vart reist av praktiske grunnar for å letta samarbeidet mellom storting og regjering. Samstundes var det vona at regjeringa og dei ministerielle, at om statsrådene fekk tilgjenge til stortinget, så ville dei også få ei förande stode i tinget. Serleg etter bondevala i 1832 og 35 var det eit sterkt ynske hjå den unge intelligens at stoda at regjeringa i vårt offentlege liv på denne måten kunne bli sterkare. Liberale förarar som Daa og Stabell var for statsrådssaka i den vona at ho skulle förebü eller föra til parlamentarisme seinare. Samstundes freista dei få stortinget til å nytta makta si gjennom adresser til kongen til å få til skifte i regjeringa. Böndene under Uelands förarskap var prinsipielt mot grunnlovrettingar, også statsrådssaka.

Av omsyn til grunnlovkonservatismen at böndene freista ein fyrst få löyst statsrådssaka utan å retta sjölve grunnlova, berre med rettingar i stortingsreglementet. Framlegg i denne leia vart gjort av Hielm, og var mest i framgrunnen på stortinga i 1842 og 45. Freistnader på å tvinga fram skifte i regjeringa med parlamentariske middel som mistillitadresser vart gjorde av Daa i 1842, men fekk mest inkje medhald. I 1845 vart det, etter tiltak som sterkast skreiv seg frå redaktören av Morgenbladet, Stabell, gjort ein freistnad på å få til adresse — eller ironiskdebatt med sikte på heile regjeringa, — kanskje i den tanken å föra inn ein ny konstitusjonell skikk med den nye kongen. Den vart også mislykka. Landet var enno ikkje moget for slik parlamentarisk politikk.

Dei sterke politiske stridane på dette stortinget vekte ny interesse for konstitusjonelle spørsmål, derunder også statsråds-saka; nye og utolmodige ynske frå dei ministerielle om å styrkja regjeringa gjorde seg endå voner om statsrådssaka. Andre heldt like visst fram at statsrådssaka i sine konsekvensar måtte styrkja stortingsmakta og föra til parlamentarisme. För saka nådde fram til ny avgjerd på stortinget i 1848, fekk ein ei praktisk prøve på evna at stortinget til å verka på regjeringa. Det var ved ein ny og radikal adresseframstöyt om våren etter februar- og mars-revolusjonane, hovudsakleg driven av Stabell og Ueland. Meinnga var å driva fram eit så stort statsrådsskifte at det kunne

bli til eit systemskifte i regjeringa. Det vart ein fullkomen fiasko. Dette dreiv nok nokre av opposisjonen til å slutta seg til statsrådssaka i den tanken, at fyrst måtte statsrådene kunna møta i stortinget for ein kunne tvinga dei med parlamentariske middel. Men bondefylkingen under Ueland vart heller styrkt i motstandet mot saka, og dermed var ho atter tapt. Meir enn før blir motstand mot statsrådssaka ei hovudsak for bondeopposisjonen. Avgjerande for bøndene var her fyrst ein reint taktisk tanke, at statsrådene i stortinget ville auka den byråkratiske makta i tinget og såleis bli til hindring for bondepolitikken i det fyrste og avgjerande slaget han måtte slå. Dertil kom ein avgjord uvilje hjå bondeføraren Ueland mot parlamentarisme og mot alt som kunne rupla jamvekta mellom statsmaktene etter grunnlova. Han ville ha ei sterk kongsmakt som kunne stå som ei nøytral makt over partia.

Det var heller ikkje utan verd for statsrådssaka i 1840-åra at unionspolitikken var lite framme denne tida. I ei slik tid kunne jamvekt- og maktfordelingslæra åt Ueland og dei ministerielle lettare halda seg. I ei unionell stormtid måtte kravet om større organisk samanheng mellom statsmaktene naturleg melda seg.

Lektor, fil. dr. Wilh. Carlgren, Stockholm: Oscar Dickson och hans nordiska förbindelser vid tiden för frihandelns och trävaruindustriens genombrott.

Liksom tidigare den nationella, så tyckes i våra dar den nordiska historieskrivningen vilja belysa de politiska och ideella sammanhangen med hjälp av de ekonomiska. Den medvetna nordiska ekonomi, som egentligen först framträtt i nationalliberal tid, visade då, som den gör det nu, en dubbel aspekt: de nordiska folkens inbördes försörjning och deras gemensamma kommersiella aktivitet utåt. Den förra var närmast ett idépolitiskt spörsmål, den senare ett reelt affärsintresse. Som främste målsman för eet sådant intresse ville C. F. Tietgen, med den värmländsk — norrländske trävaruexportören Oscar Dickson vid sin sida, grunda eet samfällt skandinaviskt holding- och emissionsinstitut. Ur denna plan framgick endast ett svenskt bankföretag i Göteborg, den alltjämt bestående Skandinaviska banken. Tillfällig gemenskap i kreditoperationer fingo ersätta den tilltänkta enheten. A. O. Wallenbergs nygrundade Stockholmsbank representerade i Sverige en starkt personlig och lokal opposition. Norrmännen, de ljummaste skandinaverna, drogo sig helt undan. Oscar Dickson var en internationellt känd finansman och hans firma sannolikt Nordens största. Men han saknade kraft att övervinna splitt-

ringstendenserna. Hans motiv synes mindre varit iver för den samfälda kreditanskaffningen, av vilken hans egen firma var oberoende, än personlig ambition. Han framstår som Carl XV:s förtroendemän. Viktig för framtiden blev Oscar Dicksons förbindelse med norska penning- och redarkretsar.

Bibliotekar, mag. art. Albert Fabritius: Frederik Barfod og Skandinavismen.

Foredraget indlededes med en Omtale af det af Frederik Barfod redigerede »Brage og Idun, et nordisk Fjærdingårsskrift« (1839—42), der markerer et Vendepunkt i Skandinavismens Historie. Tidsskriftets Tilblivelseshistorie skildredes paa Grundlag af Barfods Fortale, dels i dens endelige Form, dels i de i hans efterladte Papirer (Kgl. Bibl.) bevarede Koncepter; dernæst behandles Indholdet med særligt Henblik paa de norske og svenske Prosabidrag og med Omtale af Frederik Barfods egne Artikler, der i Forbindelse med hans øvrige litterære Arbejder gav Anledning til at fremhæve, at Personalhistorien var hans egentlige Felt.

Barfods egen Angivelse af Aarsagerne til Tidsskriftets Standsning i 1842 som væsentlig begrundet i økonomiske Aarsager (»Folke«, 1859) imødegikkes, og hans personlige Sammenstød med Enevælden (Artiklerne i Fædrelandet 3.—5. Juni 1840) og Domfældelse antoges at være den væsentligste, om ikke eneste, Aarsag.

Dernæst omtaltes Frederik Barfods Deltagelse i Studentermøderne, hans Stilling som Skandinavismens danske Leder i 1842, hans Afgivelse af Pladsen til Ploug i 1843 og hans Stilling senere, hvor han — uden nogensinde oftere at spille nogen ledende Rolle — gennem hele sit lange Liv vedblev at virke for de Idéer, som havde bjergtaget ham.

Det søgtes derefter paavist, at Frederik Barfods egen Opfattelse af sine Idéers Indhold senere hen ikke er rigtig. Han hævdede 1876 (Seks Forelæsninger over Nordens Historie), at Nordens statsborgerlige og dynastiske Enhed havde været hans Maal. Her overfor paavistes det, hvorledes hans Tanker saavel i 1836, da han første Gang beskæftigede sig med Planerne om et nordisk Tidsskrift, som i 1838 og 1839, da disse Planer blev realiseret, kun gik ud paa en ren abstrakt Forening.

Barfods Overgang fra den abstrakte Skandinavisme i Grundtvigs Aand til den politiske dateredes til kort efter Frederik VI's Død — med Sangen »I Dybet hamrede de travle Dværge« fra Maj 1840 som dens første Udtryk — og sattes i Forbindelse med hans hele liberale Indstilling. Skuffelsen over Christian VIII's Holdning

førte ham til den Antagelse, at Folkefriheden kun kunde sikres i et politisk forenet Norden, og hans Haab om en ny Union, hans Tro paa dens Nødvendighed, hentede yderligere Næring i det sønderjydske Spørgsmaal.

Skandinavismen antages almindeligt først at have faaet sit politiske Indhold omkring 1843; Foredraget her skulde have vist, at det politiske Indslag for Frederik Barfods Vedkommende kommer tidligere, nemlig i de første Maaneder efter Frederik VI's Død.

Dr. phil. Astrid Friis: Rigsraadet og Statsfinanserne.

En paavisning af: 1) at trods de øgede indtægter Christian III fik ved kirkegodsets inddragelse 1536 blev han dog ikke dermed uafhængig af rigsraadet, da de ordentlige indtægter alligevel langt fra kunde dække de ordentlige udgifter, endsige de store overordentlige udgifter i hans første regeringsaar. Alene skatter bevilgede af rigsraadet kunde dække det store deficit. Dette forklarer sikkert for en del, at lensreformens egentlige begyndelse først kan dateres til 1545.

2) At de konservative elementer i rigsraadet i tiden efter 1545 gjorde modstand mod lensreformen, hvilket i 1547 førte til rentemester Joachim Becks fald, og at Eske Bille udnævntes til rigshofmester. — Den alligevel fortsatte lensreform førte videre til rentemester Eskil Oxes fald i 1557. Ligesom den ogsaa var medvirkende til broderen Peder Oxes fald. Personligt had til ham hos nogle af hans standsfæller spillede dog naturligvis ogsaa ind.

Med Peder Oxe, der samtidig var en forkæmper for lensreformen og for rigsraadets kontrol med anvendelsen af de af dem bevilgede skatter, faldt ogsaa det forsøg paa effektiv kontrol, der var gjort i 50'erne. Paa et yderst uheldigt tidspunkt, fordi Frederik II derved i sine første regeringsaar fik alt for frie hænder. Først efter Peder Oxes tilbagekomst midt under Syvaarskrigen, da den finansielle tilstand var blevet kritisk, genoprettedes rigsraadets kontrol med landeskatternes anvendelse.

Lensreformen, der i nogle aar efter Oxernes fald stod i stampe, og som ogsaa Syvaarskrigen virkede retarderende paa, førtes senere i aarhundredet helt igennem. Rigsraadet var mod aarhundredets slutning helt indstillet til gunst for den, til trods for at det derved faktisk svækkede sin egen magt, idet de øgede indtægter, som var resultatet heraf, maatte gøre kongen mere uafhængig af rigsraadet. Man ser da ogsaa, at først da Christian IV ved sin deltagelse i Trediveaarskrigen havde faaet landets finanser helt ødelagt, genopstod rigsraadets kontrol med skatterne.

Cand. philol. Ingrid Gaustad: Norsk utvandring til Amerika i det 19 århundre.

Blandt de årsaker som tilsammen utgjør bakgrunnen for utvandringen til Amerika, bor en i første rekke feste seg ved befolkningstilveksten. I Norge som i Europa forøvrig vokste folkemengden meget sterkt i det 19. århundre, og en merker de nye tallrike årsklassene på arbeidsmarkedet alt fra midten av 1830-årene. Veksten i folketall ble ikke fulgt av ny økonomisk utvikling i den første halvdel av århundret. De nye årsklassene måtte finne plass på landsbygda innen rammene for det gamle bondesamfunnet. Her ble det demmet opp en reserve av mennesker i de ikke-jordeiende lag av befolkningen.

I andre halvdel av århundret satte en ny økonomisk utvikling inn. Den sprengte det gamle selvforsynte bondesamfunnet, og omgrupperte befolkningen både i topografisk og næringsgeografisk henseende. Nå ble de nye årsklassene som var vokset fram, hele reserven av mennesker, satt i bevegelse. En stor utflytning begynte fra alle landets jordbruksdistrikter, dels til byer, industristøk o. s. v. innen landet, dels til Amerika. På den ene siden kvittet jordbruket seg med overflødig arbeidskraft, på den andre siden var det så at særlig ungdommen ville vekk fra jordbruket til nye steder og andre yrker. En må regne med en ny innstilling hos menneskene på dette punkt. Mens de før hadde vært fast bundet til heimbygda, var de nå individualister som ville realisere sine egne livsmuligheter.

Undersøkelser viser at forholdet mellom utvandring og utflytning til andre støk av landet varierer. Der det utviklet seg nye næringsmuligheter innen distriktet var utvandringen forholdsvis liten og omvendt. Selv utvandringen fra byene er en del av dette oppbruddet fra landsbygda og fra det gamle bondesamfunnet. Det viser seg at en meget stor prosent av byutvandrerne tidligere var flyttet inn fra landet. De flyttet videre til Amerika når kårerne i byen ikke var tilfredsstillende.

Docent, Rektor Sven Grauers: Riksstallmästaren Hans Wachtmeister. Till belysning av den baltiska adelens invandring i Sverige under drottning Kristinas tid.

Den baltiska adeln har i samband med den svenska stormaktens starka expansion, som krävde ökad tillgång till officerare och ämbetsmän, i betydande antal engagerats i svensk statstjänst.

Inflyttningen till Sverige nådde sin höjdpunkt under Kristinas regering. »Livländarna«, som samtiden vanligen med eet gemensamt namn kallade de baltiska adelsmännen, tävlade med sina svenska kolleger om tjänster och belöningar och voro knappast särdeles väl sedda av dessa. I motsats till de ledande svenska statsmännen — rikskanslern Axel Oxenstierna o. a. — som ogärna släppte fram »livländarna« till mera framskjutna poster inom här och förvaltning, gynnade den unga drottningen baltarna, i vilka hon trodde sig finna villigare redskap för den kungliga viljan än bland deras svenska ståndsbröder.

En typisk exponent för de baltiska emigranterna är Hans Wachtmeister. Han var född i Estland 1609, gick tidigt i svensk krigstjänst och avancerade till överste, följde som sådan Johan Banér 1635—40, men lämnade hans armé på grund av utebliven befordran till generalmajor. Orsaken härtill var närmast Banérs obenägenhet att använda baltiska officerare inom den högsta ledningen. Rådsregeringen gjorde honom efter hemkomsten till Sverige till drottningens stallmästare, gav honom en betydande förläning i Finland och utnämnde honom 1644 till generalmajor. Som sådan deltog han i kriget med Danmark i Skåne. Efter freden hoppades han bli landshövding över det nyförvärvade Ösel, men planen korsades av rikskanslern, som ej ville ha en »livländare« på denna viktiga post. Möjligen har detta bidragit till att närma Wachtmeister till rikskanslerns motståndare, främst det pfalzgrevliga huset och familjen de la Gardie. Under sin följande tjänstgöring vid hovet åtnjöt han i hög grad Kristinas gunst och erhöll betydande jordförläningar såväl i egentliga Sverige som i Pommern och Finland. Den 11 maj 1647 utnämndes han till riksstallmästare. Något politiskt inflytande på drottningen torde han icke utövat. Dennas personliga intresse för honom var emellertid frapperande konstant. Toppunkten av sin karriär nådde han 1651, då drottningen den 8 april upphöjde honom i friherrligt stånd — friherre till Björkö i Finland — och två dagar senare utnämnde honom till riksråd. Som svensk kommissarie deltog han s. å. i en fredskongress i Lübeck mellan Sverige och Polen. Förhandlingarna nådde icke till åsyftat resultat. Genom en ny stor förläning i Finland erhöll han ersättning för sina personliga utgifter under ambassaden. På sommaren 1652 angreps han av en häftig farsot, som rasade i Stockholm och avled den 23 juli »högst beklagad av alla människor«.

Fil. lic. Nils F. Holm, Stockholm: Svensk försvarspolitik vid tiden för dansk-tyska kriget 1864.

Svensk försvarspolitik under 1800-talets förra hälft fick sin prägel av de strategiska, politiska och ej minst psykologiska verkningarna av Finlands förlust 1809. Den ryska grannen nådde nu fram till det egentliga Sveriges gränser samtidigt som rikets militära resurser avsevärt minskats. Rysslands övermakt blev för vida kretsar en självklar sak och revanchlusten fick vika för resignation. I detta läge utbildades det s. k. centralförsvarssystemet, som hade en utpräglad defensiv karaktär.

Under den långa fredsperioden efter Napoleonskrigen utbredde sig emellertid en allt starkare fredsoptimism, och försvaret fick förfalla. Reformförslagen ebbade ut, och den indelta armén, som sällan fick tillfälle till övningar, stelnade alltmer i gamla former. Genom Krimkriget undergick situationen en avgörande förändring, och med 1860-talets ingång börjar en ny period eller kanske rättare ett övergångskede i den svenska försvarsfrågans historia.

I samklang med tidsrörelserna uppstår nu en nationell strömning, och försvarsviljan vaknar, främst manifesterad i skarpskytterörelsen. Järnvägarnes tillkomst måste påverka de strategiska förutsättningarna, och den tekniska utvecklingen revolutionerade stridsmedlen. Mot bakgrunden av dessa förhållanden får man se tillsättandet av den första stora försvarskommittén år 1861.

Denna kommitté hade dock ej hunnit avsluta sitt arbete än mindre genomdriva några positiva reformer, då den svenska utrikesledningen ställdes inför en avgörande prövning — den dansk-tyska konflikten.

Den stående hären räknade 1863 ej fullt 30000 man, vartill kom fem årsklasser beväring, som dock på grund av bristande övning ägde ringa stridsduglighet. Beväpningen var ålderdomlig och otillräcklig, utrustningen bristfällig och mobiliseringsapparaten tungrodd.

Sveriges försvarsväsen befann sig alltså i dåligt skick vid den tidpunkt, då man förhandlade med Danmark om allians och under krisen rådde det en skarp kontrast mellan de utfästelser och deklarationer, som avgåvos, och de maktmedel man hade att sätta bakom orden. Det är otvivelaktigt, att svenska regeringens tvekan inför ett aktivt uppträdande i danska frågan främst bottnade i vetskapen om landets militära svaghet, vilken också på ett uppseendeväckande sätt demonstrerades inför offentligheten i avsikt att hålla de aktivistiska kretsarna tillbaka.

Ledande militärer motarbetade ivrigt den allianspolitik, som hade sin främste målsman i Karl XV själv och inom regeringen var krigsministern, Reuterskiöld, vid sidan av Gripenstedt den som mest manade till försiktighet.

Den danska krisen fick i Sverige vittgående följder av politisk och militär art. Det blev uppenbart, att utrikespolitik och försvar måste stå i rimlig proportion till varandra och att ett aktivt uppträdande krävde motsvarande maktmedel. Men krisen hade också givit en ny påminnelse om krigets aktualitet, och Preussens offensiv mot Östersjön i visst samförstånd med Ryssland öppnade allvarliga perspektiv. Försvarets alla svagheter hade blottats inför offentligheten på ett förödmjukande sätt, och folkopinionen blev efter den danska katastrofen mera benägen än tidigare att medverka till en genomgripande försvarsreform. Det gällde nu blott att förena de nya strömningarna på krigsväsendets område med svenska förutsättningar.

Arkivar Johan Hvidtfeldt: Förvaltningspolitik under Christian den Anden.

Under Christian den anden havde rigshovmesteren og rigsmarsken ingen indflydelse paa administrationen. Og fra 1516 stod rigshovmesterembedet ubesat. Hele det daglige administrationsarbejde laa udelukkende i det kongelige kancellis hænder. Og kun kongen kunde give dette ordrer til udstedelse af breve.

Kancelliet ledes af kansleren. Foruden denne var der et meget stort antal skrivere eller sekretærer i kancelliet. Ialt kendes der 36 kongelige sekretærer fra tiden 1513—1523. Heraf var ni tyske sekretærer. Størstedelen, nemlig 27 af de 36, var af borgerlig byrd.

Efter haandfæstningen laa en meget stor del af den politiske indflydelse hos rigsraadet. Paa mange omraader blev dette dog tilsidesat af Christian den anden. Mod haandfæstningen erklærede han egenmægtigt krig mod Sverige, udstedte forbud og udskrev skatter. Men trods alt kan forholdet til rigsraadet ikke have været saa daarligt, som man skulde slutte af de senere begivenheder. De to store love fra slutningen af 1521 og begyndelsen af 1522 maa saaledes være vedtaget af rigsraadet.

Men der kan ingen tvivl være om, at det var kongen, som havde den afgørende magt. Spørgsmaalet er da, hvem der af kongens raadgivere havde størst indflydelse paa den politik, der fortes.

Hans Mikkelsen var en vigtig politisk personlighed, men det var dog Sigbrit, der faktisk var regeringens leder, landets diktator.

Naar regeringen faldt, skyldtes det mange forskellige aarsager. De udenrigspolitiske: Oprøret i Sverige og Lübecks krig mod kongen, men først og fremmest hertug Frederiks politik. Men grundene var ogsaa indenrigspolitiske. Adelens magt var stærkt funderet, og borgerne, der skulde have baaret kongens styre, havde ikke tilstrækkelig økonomisk kraft eller politisk styrke hertil. Hans Mikkelsen var en ensom skikkelse indenfor datidens borgerskab. Men regeringen havde ogsaa sit vigtige ansvar. Kongen selv manglede i afgørende øjeblikke viljekraft og beslutsomhed. Og hans medarbejdere var maaske nok dygtige, men manglede moralsk styrke til at føre de nye ideer frem. Det mest afgørende blev dog, at ikke blot adelen, men ogsaa borgere og bønder vendte sig mod kongen, da afgørelsen kom.

Professor, fil. dr. J. Jaakkola: Vandringar till och från det medeltida Finland.

Professor Jaakkola beskrev i sitt föredrag, huru finnarna först såsom fåtaliga invandrare och pälshandlare intogo den botteniska sidan av landet: sydvästkusten, Kumoälvdalen, Västra Tavastland och Syd-Österbotten. Före och under vikingatiden, som med ett slag gjorde Finska viken till ett kulturhav mellan västern och östern, slutfördes kolonisationen österut — i Östra Tavastland och Karelen.

Den sålunda längs hela kusten uppnådda direkta kontakten med världshandeln öppnade Finlands stora insjöplatå med dess ypperliga vattenvägar och till och med den höga norden för den finska pälshandlaren och skattekrävaren. Enligt föredragaren vandrade kvänerna från Kumoelvdalens övre lopp norrut och gävo tillsammans med karelarne upphov till den medeltida finska invandringen till Nord-Norge. Av allt att döma blevo de dock såväl tidigare som i synnerhet sedan Nord-Norge mellan 1270- och 1320-talen alltmer även politiskt utbyggts endast spridda fångstmän och företagare. I norra Sverige bildade däremot de från Birkala-trakten utvandrade och privilegierade birkarlarna mellan 1270- och 1320-talen ett egendomligt bondedominium och behöllo även efter den svenska massinvationen på 1320-talet sin särställning. Ur helt andra sociala förhållanden framväxte senare under 1300—1400-talen den proletära nyrödjaren eller svedje-

brukaren, vilken huvudsakligen från Savolax tränger norrut och senare invandrar ända till mellersta Sverige och Norge.

I den svenska invandringen till Finland fick den till sydväst-kusten aldrig någon enhetlighet. Massivast blev däremot den svenska invandringen till Nyland. Av alla geografiska, historiska, rättshistoriska och sociala grunder att döma skedde denna ny-byggarinvandring huvudsakligen mellan 1249 och 1270. Liknande skäl tyda på att den svenska invandringen till Syd-Österbotten ägde rum huvudsakligen under samma förhållanden som den nyländska. I stort sett verkade även invandringen därhän, att vid den fenno-skandiska unionens början de svensk-finska intressena kunde utbyggas till ändan av Finska viken och att den finska bebyggelse redan på 1300-talet utplånade de ryska intressena även vid Bottniska viken.

Ehuru ut- och invandringen betytt för Finland och dess grannar mest före och under den fenno-skandiska unionen, fortsatte den sporadiska penetreringen utifrån genom hela medeltiden. Därom tala enstaka tyska gästers invandring till Kumo-älvdalens landsbygd och till städerna — i synnerhet Åbo och Viborg — och svenska, danska och tyska tillskott till Finlands andliga stånd och dess medeltida frälse.

Dr. phil. Hans Jensen: Den politisk-historiske Udviklingstanke i de danske Forfatningsdrøftelser 1830—1848.

Offentliggjort i dette Bind S. 431 ff.

Professor, fil. dr. Einar W. Juva, Åbo: Den allmänna värneplikts införande i Finland på 1870-talet.

Professor Einar W. Juva redogjorde i sitt föredrag om den allmänna värnplikts införande i Finland på 1870-talet samt berörde de många politiska, ekonomiska, sociala samt organisatoriska problem, som voro förknippade med den. Genom den värnpliktslag, som ständerna på lantdagen 1877—78 antogo och som Kejsaren-Storfursten sedan stadfäste, fick Finland en ny militärorganisation, som på samma gång — genom att vissa paragrafer i lagen av monarken förklarats såsom grundlagsstadganden — förstärkte Finlands autonoma ställning i förening med Ryssland.

Fil. lic. Olof Jägerskiöld: Den svenska författningsfrågan 1760—1766.

Det kan numera anses fastslaget, att den svenska frihetstidsförfattningen från början ej var ett doktrinärt enhetligt verk. Den präglades av tre faktorer: den äldre svenska traditionen, den rådande sociala och politiska ställningen i landet och den samtida europeiska spekulativen. Riksdagens från början starka ställning uteslöt ej de båda andra historiskt givna bärarna av statsmakten, konungen och rådet som självständiga maktfaktorer. Följderna av grundlagstiftningsarbetet trädde först så småningom i dagen. Men denna senare utveckling var framför allt betingad av den inriktning, statsskicket erhöi, sedan tyngdpunkten glidit över till riksdagen. Denna senare utveckling av författningspraxis och doktrin var i högre grad en följd av de medel, som tillgrepos i kampen mellan olika politiska riktningar för befordrandet av de mål framför allt av utrikespolitisk art, som man eftersträfvade, än ett uttryck för en avsiktligt skapande vilja på författningslivets område. Denna synpunkt kan anläggas både på Arvid Horns kamp och när det gäller hattarnas statskonst. De medel, som av dem anlätades för att möjliggöra en kraftigare utrikespolitik och en skärpt merkantilism, åstadkommo sådana resultat på författningslivets område, att en viktig förutsättning för denna politik, en stark regeringsmakt, för framtiden kom att saknas. I detta motsattsförhållande mellan mål och medel, som från början fanns i hattarnas politik, ligger en viktig och hittills ej tillräckligt uppmärksammas förklaringsgrund till statsskickets och partiets vidare utveckling.

Denna uppfattning gav sig för första gången tydligt tillkänna under den kris, som efter 1741—1742 års olyckliga ryska krig skakade den svenska staten. Vissa framskjutna hattledare i samförstånd med tronföljarparet började överväga en författningsreform. Men samarbetet omintetgjordes av dessa bådas allt för ambitiösa förhoppningar på en ökad konungamakt, och avlöstes efter tronskiftet av en kamp om konungens förhållande till rådet. Det tidigare ställda problemet om regeringsmaktens ställning i samhället sköts åt sidan för en fråga som rörde regeringsmaktens organisation. Striden var emellertid främst en maktkamp och den ledde till 1756 års katastrof.

Tecken funnos emellertid, som tydde på att den mot riksdagsväldet kritiska uppfattningen bland ledande hattar alltjämt levde. Men den kunde göra sig gällande i aktiva reformsträvanden först, när följderna av statsskickets utveckling efter partiets

andra stora misslyckande under det pommerska kriget åter vid 1760—1762 års riksdag klart trädde i dagen.

Sedan denna riksdag under många omskiftelser pågått ett års tid hade man nått fram till ett partipolitiskt jämnviktsförhållande mellan å ena sidan hattpartiet och å den andra den oppositionsgrupp, som utgjordes av hovets anhängare och det med dem samarbetande återuppståndna mösspartiet. En följd av detta läge voro de underhandlingar, som vid årsskiftet 1761—1762 togo sin början mellan hattarnas ledande man vid riksdagen lantmarskalken greve Axel von Fersen och drottningen. Dessa förhandlingar ledde så småningom till en uppgörelse, varmed riksdagen avslutades. De utgöra emellertid endast början till ett händelseförlopp, som hittills varit om ej okänt så dock till väsentliga delar obekant för forskningen.

Den uppgörelse, som avslutade 1762 års riksdag, torde närmast vara att betrakta som ett vapenstillestånd i partikampen. Men vissa omständigheter pekade dock framåt. Till dessa hörde det löfte, som i varje fall Fersen torde ha givit drottningen om en kommande författningsreform liksom också drottningens utfästelse, att verka för en partiförsoning. Från denna tid kan man hos drottning Lovisa Ulrika, alltså hovpartiets faktiska ledare, konstatera en verklig sinnesändring och tanken på en ny taktik. I stället för att vinna ökade befogenheter för konungamakten i samband med förverkligandet av endera partiets avsikter vill hon nu söka åstadkomma en politisk sanering, som även skulle innebära en revision av statsskicket. Härmed förmålde sig de ledande hattarnas förstärkta och fördjupade känsla av författningsutvecklingens vådor. Även bland mössornas ledare torde man ha insett behovet av en reform.

Underhandlingarna fortsattes också efter riksdagen och ledde på våren 1764 till en överenskommelse syftande till partiförsoning och författningsreform. Den planerade reformen avsåg en moderat omgestaltning i Montesquieus anda, varigenom framför allt exekutiven skulle stärkas gentemot legislativen.

Men om alltså drottningens strävan att förena partiledarna i en försonings- och reformpolitik sålunda till en början kröntes med framgång bar den dock inom sig fröet till misslyckande. Varken hattar eller mössor hade uppgivit hoppet att förverkliga sina särskilda avsikter. Fullt ärligt uppbars den nya politiken blott av hovet och dess närmaste anhängare. Frågan om det franska subsidieavtalet, som på hösten 1764 åter blev aktuell gav den konstfullt uppbyggda planen dess första stöt. Den aktivt mössvänliga politik, som Ryssland i samarbete med England och

Preussen förde under 1765—1766 års riksdag omintetgjorde den. I stället för den planerade reformen i Montequieus anda, som ännu under riksdagen fann förespråkare även bland mössorna, kom förordningen angående lagarnas verkställighet, som i intet väsentligt förbättrade författningens brister men genom nya bestämmelser om beslut i grundlagsfrågor syftade till att bevara det rådande läget.

Arkivar Harald Jørgensen: Statsmagtens Stilling til den politiske Presse i Chr. VIII's Tid.

Chr. VIII's Regeringsperiode er den Tid i vort Lands Historie, hvor Sammenstødene mellem den offentlige Mening og Regeringen er talrigst. Ialt anlagdes der i disse Aar indenfor den københavnske Jurisdiktion 270 »Pressesager«. Af disse tog »Fædrelandet« ikke mindre end 104 paa sin Kappe, »Kjøbenhavnsposten« 64 og »Corsaren« 42. Foruden disse liberale Hovedaviser havde talrige mindre Blade og Tidsskrifter Sammenstød med Justitsmyndighederne.

Tilsynet med den politiske Presse fortes i København af Assessor Reiersen, men han var selv under en meget nøje Kontrol, idet Kancelliet havde den afgørende Indflydelse og alene kunde træffe Beslutning om henholdsvis Beslaglæggelse eller Sagsanlæg. I flere Tilfælde ophævede man Censors Beslaglæggelser, i andre gav man ham en Irettesættelse for ikke at føre Tilsyn nok. Ogsaa Kancelliet kunde lægge en Avis under Beslag, og dette fandt Sted i ca. 8 pCt. af de undersøgte Tilfælde. Kancellipræsident Stemmann var her særlig virksom, ligesom han staar som Leder af det Parti inden for Kancelliet, der vilde den skrappeste Fremfærd mod den liberale Presse, medens de Deputerede Holm og Lange forsvarede Pressens Ret til at udtale sig paa en sømmelig Maade. Et Mellemparti bestaaende af Bentsen og A. S. Ørsted gik snart til den ene snart til den anden Side, men sluttede sig oftest til Stemmann. Holm og Lange var ligeledes stemt for at give de upriviligerede Blade en vis Ret til at bringe udenrigspolitisk Stof, men Kancellipræsidenten lagde sig ogsaa her hindrende i Vejen. Kancelliets skarpeste Vaaben mod den liberale Presse var Sagsanlæg, og med Iver benyttede man sig heraf. En Gennemgang af de anlagte Pressesager viser imidlertid, at Domstolene i mange Tilfælde saa helt anderledes paa Sagen og frifandt Redaktøren. Saaledes tillod Domstolene Agitation for en Ændring i Forfatningen, naar dette kun tilstræbtes ad fuld lovlig Vej gennem Stænderne, ligesom man i langt videre Udstrækning end

Kancelliet bar over med Kritik af offentlige Forhold, naar denne fremfortes paa en sammelig Maade. Derimod skred man strengt ind mod personlige Angreb paa Statens Embedsmænd og mod Spydigheder mod den enevældige Majestæt. Vil man forklare, hvorfor Kancelli og Domstol kunde se saa forskelligt paa disse Sager, som det faktisk var Tilfældet, maa man først pege paa den Kendsgerning, at Bedømmelsen af om en Ytring var strafværdig eller ikke naturnødvendig maatte bero paa et personligt Skøn. Af afgørende Betydning har det ligeledes været, at der i Retten optraadte en Forsvarer for den anklagede, og at Tiltalte ogsaa selv nærmere kunde forklare Meningen med sine Udtalelser. For Bedømmelsen af dansk Censurlovgivnings Rækkevidde er det af afgørende Betydning at være klar over disse Forhold, ligesom de ogsaa tjener til at kaste nyt og klarere Lys over det danske enevældige Styre. Hvis det er et Særkende for en Retsstat, at den besidder selvstændige og uafhængige Domstole, maa den danske Enevoldsregering under Chr. VIII absolut karakteriseres som en saadan.

Docent, fil. dr. Salomon Kraft: Slaget på Brunkeberg, dess förhistoria och betydelse.

Ett närmare studium av Brunkebergsslagets förhistoria måste ha till utgångspunkt vad som blev stridens omedelbara följd: det riksrådsbeslut av den 14 oktober 1471, som annulerade stadslagens bestämmelse, att halva magistraten i Sveriges köpstäder skulle utgöras av tyskar. Man tvingas fördenskull att fixera de problem, som i samband med de nordiskt-unionella förhållandena varit aktuella för i all synnerhet de vendiska hanseaterna under åren närmast för Brunkeberg.

Dubbla hänsyn bundo konung Kristian av Danmark vid Lübeck, båda sammanhängande med att han under några år varit både Sveriges och Schleswig-Holsteins herre. Hans politik fram till 1471 rör sig ständigt mellan Sverige och de båda furstendömena, till vilkas lösen även Sverige måst ekonomiskt bidraga. Konungens motgångar i Sverige, där 1467 Karl Knutssons konungadöme tack vare de danskfödda Axelssönerna (Tott) för andra gången restituerats, tvingade honom till undfallenhet gentemot Lübeck, och samma verkan hade den oreda, som uppstått i furstendömena, där konungens broder greve Gert av Oldenburg som ståthållare fört en mot ridderskapet fientlig politik och mot sig uppkallat Lübeck och Hamburg.

Från 1469 förstod man på hanseatiskt håll att framgångs-

rikt utnyttja Kristians trångmål för tillgodoseende av de vendiska intressena jämväl i den långvariga holländskt-vendiska konflikt, som alltmera skärptes då 1461 års tioåriga stillestånd började nalkas sin utgång. I detta sammanhang infogar sig Kristians samarbete med Lüneburg, den stora saltproducenten inom den vendiska hansans värld. Mellan Lüneburg och den danske monarken hade relationerna varit goda alltifrån Kristians trontillträde (1448). Som motprestation för den pekuniära hjälp, som den av kroniska penningbekymmer anfäktade konungen erhöi av hansestaden, väntade man sig, att han skulle sluta upp på stadens sida i dess kamp mot bajsaltet. Efter freden i Thorn vidtogo flera av Lübeck dirigerade hansedagar åtgärder mot den holländska fraktfarten och köpenskapen inom Östersjöområdet, bl. a. beträffande transport och försäljning av bajsalt. På våren 1471, då Kristian mobiliserade Danmarks stridsmakt mot Sverige och dess riksföreståndare Sten Sture d. ä., säkrade han sig de vendiska hanseaternas bistånd bl. a. genom att förbjuda transitering av bajsalt och annat salt än lyneburgsalt genom sina länder.

Under sju års tid hade Sverige befunnit sig i ett permanent krigs- eller kristillstånd, varunder konung Kristian oavbrutet fikat efter att återställa sin svenska regim och härvid i skilda repriser hänsynslöst använt blockad- och kaperivapnet. Saltbristen i landet måste ha ökats undan för undan, och den är tydligt omvitnad för år 1471. Förbittringen över Kristians saltpolitik har varit en ingrediens i den primitiva nationalkänsla, som den moderna forskningen funnit framväxa i Sverige under åren närmast före Brunkeberg.

Brunkebergsslagets förhistoria, sådan den här skisserats ur en viss synpunkt, bekräftas av dess efterspel. Den mot holländarna välvilliga handelspolitik, som Sten Sture sökte inaugurera efter Brunkebergssegern, blir icke begriplig, om ej det faktum beaktas, att den i väsentlig grad varit betingad av den danska handelspolitikens diametralt motsatta inriktning under tiden närmast före Brunkeberg. Denna synpunkt bjuder ock lösningen till det omdebatterade spørsmålet, varför Sten Sture och icke den år 1468 som presumtiv tronarvinge utpekade Ivar Axelsson blev Sveriges styresman vid Karl Knutssons frånfälle (1470): herr Ivars fientliga uppträdande mot Danzig och Holland var alltigenom ägnat att skada Sveriges intressen. Slutligen ger den en dementi av Erik Lönnroths uppfattning (uppsats i Scandia 1938), att slaget på Brunkeberg till sin egentliga innebörd icke var en strid mellan Danmarks konung och Sveriges folk utan

djupare sett var en strid mellan två svensk-danska högfrälsekoalitioner. Mot denna uppfattning tala även vissa ekonomiskt-sociala förhållanden i Sverige.

Professor, fil. dr. Bruno Lesch: Autonomiplaner i Finland på 1780-talet.

Föredraget gestaltade sig till en karakteristik av den s. k. självständighetsrörelsen, med framhävande av skillnaden mellan ledarens och hans anhängares program. Den förre, Göran Magnus Sprengtporten, ville utnyttja det huvudsakligen på grund av jordbrukspolitiken rådande missnöjet i östra rikshälften för genomförande av Finlands självständighet med rysk garanti. Bortsett från ett fåtal entusiaster, nöjde sig emellertid hans anhängare med finländsk autonomi inom svenska riket. Detta var även vad Jägerhorn föreslog i det enskilda memorial han till komplettering av den s. k. Liikala-noten inlämnade till de ryska vederbörande i början av augusti 1788. Vid den emotsedda riksdagen skulle Finland få en vidsträckt inre autonomi, väl närmast med den irländska som förebild. Oppositionen i Finland utvecklade sig sålunda i stort sett parallellt med oppositionen i rikets huvuddel. På båda hållen avsågs en omstörtning av den gustavianska författningen. Men det nya ständerväldet skulle bli av den art, att det möjliggjorde ett konsekvent tillvaratagande av Finlands intressen.

Docent, fil. dr. V. A. Nordman: De danska krigstågen till Finland åren 1191 och 1202.

I flere danska äldre medeltidsannaler, ss. Valdemarsannalerna, *Annales Lundenses* m. fl., omtalas ett krigståg, som konung Knut VI gjorde till Finland 1191, och ett liknande under ärkebiskopens av Lund, Andreas Sunesons ledning 1202. Dessa uppgifter ha länge betvivlats, emedan »Finlandia» lästs som »Vendlandia», »Samlandia», ja t. o. m. »Flandria». Särskilt ha de flesta äldre svenska historiker betvivlat riktigheten av dessa uppgifter.

Vid sekelskiftet omnämnde Hans Olrik dessa krigståg som självklara fakta i sina arbeten »Konge og Præstestand i den danske Middelalder» II (1895) och i andra delen av sin Absalonbiografi (1909). Detta har förmått en finsk historiker, Johan Wilhelm Ruuth, att ingå på problemet. I flere artiklar (»Tanskan keskiaikaisten kronikkojen mainitsemista tanskalaisten ristiret-

kistä Suomeen 1191 ja 1202», (Finska vetenskapsakademiens föredrag och protokoll 1910): »Några ord om de äldsta danska medeltidsannaler, som innehålla uppgifter om tågen till Finland 1191 och 1202» (Historiska uppsatser tillagnade Professor Magnus Gottfrid Schybergson på hans sextioårsdag den 26 november 1911 = Skr. utg. av Sv. Litt. sällsk. i Finland 100); »Paavi Innocentio III:en »Ex tuarum«-kirjeestä 30 p:ltä lokakuuta 1209» (Historiallinen Arkisto 22, 1911); »Tanskalaisten annaalien merkintä Suomen retkestä v. 1191« (ibidem 34, 1925)) tar han tillförlitligheten av dessa annaler i försvar, i det forskare ss. Waitz, Usinger och Schäfer trots flere meningsskiljaktigheter tillerkänna de äldsta av dessa annaler ett historiskt värde. Dessa åsikter bekräftas av dr. Ellen Jorgensens editioner av annalerna i »Annales Danici medii aevi» (1917—1920) samt »Scriptores minores historiae danicae medii aevi» (1917—1920). Dessutom framhåller Ruuth tronstriderna i Sverige vid denna tid, vilka hindrade detta land att göra sig gällande i Finland. I ärkebiskop Andreas Sunesons korrespondens med curian finnas dessutom luckor, vilka kunna kombineras med vissa korståg, som företogs av denna, bl. a. även med tåget till Finland 1202. Slutligen erhöi ärkebiskopen en bulla av påven Innocentius III av den 30 oktober 1209, vari han berättigades att inviga en biskop för Finland, och vari varken någon konung av Sverige eller ärkebiskop av Upsala är omnämnd. Trots en kort avvisande kritik av Curt Weibull i »Historisk tidskrift för Skåneland» IV (1911—1913) ha K. B. Westman (»Den svenska kyrkans utv. under medeltiden», 1915) och F. Ohrt (»Gamle tidens Finland», 1932) accepterat Ruuths teorier.

En annan finsk forskare, arkeologen Juhani Rinne, har i en uppsats (»Tanskalaisten ristiretkeä Suomeen linnatutkimuksen valossa») (Festskrift i anl. av Statsrådet J. R. Danielson-Kalmaris sjuttioårsdag 1923)) påvisat, att två borgar vid Finska vikens kust, den gamla borgen vid Borgå stad och Sibbesborg i Borgå socken i sin konstruktion förete överensstämmelser med danska borgar från denna tid och sålunda ge stöd åt Ruuths teorier.

Prof. Jalmari Jaakkola har i sitt arbete om den äldre medeltiden i Finland, som utkommit denna vår, utnyttjat ovannämnda forskningsresultat och sammanställt en period, som han kallar »den dansk-lundensiska intresseperioden i Finland» (1191—1216). I sammanhang härmed har han gjort den franska benediktinermunken Fulco, som av ärkebiskop Eskil av Lund på 1160-talet i Rheims vigdes till biskop för Estland, identisk med Folquinus, som omnämnes som biskop av Finland i Paul Juustens »Chro-

nicon episcoporum Finlandensium». Som argument använder Jaakola likheten mellan de båda namnen. Dessutom framhåller han, att uppgifterna om Fulco i nämnda krönika »natione Suecus, prius canonicus Upsaliensis», tillkommit senare, enär de saknas i den gamla finska biskopskrönikan, det s. k. Palmskiöldska fragmentet.

Fil. kand. Åke Stille: Den rättsliga karaktären av Finlands ställning i förhållande till Ryssland under den ryska tiden.

Föredragshållaren utgick ifrån en skildring av det faktiska händelseförloppet vid Finlands övergång från Sverige till Ryssland 1809 och redogjorde därefter för de åsikter, som uttalats i den vetenskapliga litteraturen rörande den rättsliga innebörden i dessa händelser. I motsättning till tidigare forskare hävdade föredragshållaren, att Finlands ställning icke grundade sig på Borgå lantdags akter eller på fredsfördraget i Frederikshamn utan på båda dessa fakta. Alexander I:s försäkran vid Borgå lantdag reglerar sålunda hela den förvaltning, som Finland självt skulle handhava i egenskap av en självständig statsorganisation men underförstår hela tiden tillvaron av en rysk förvaltning i Finland; så snart fråga var om något ärende tillhörande den senare förvaltningen var Finland ej annat än en provins bland andra i Ryssland. Några grundläggande urkunder eller bestämmelser angående kompetensfördelningen mellan dessa båda förvaltningsorganisationer och därmed fasta gränser för omfattningen av Finlands autonomi utfärdades emellertid aldrig. Avgörande för gestaltningen av denna kompetensfördelning blev praxis, varvid föredragshållaren betonade den stora betydelsen av, att utformningen av denna praxis i sista hand berodde av Alexander I under en avsevärd tid framåt. Man vore sålunda berättigad att i praxis under denna tid se en auktoritativ tolkning av upphovsmannen till försäkran i Borgå om sina avsikter. Föredragshållaren framhöll som en betydande uppgift för forskningen att skildra arbetet på utvecklingen av denna praxis, vilken i stort sett trots ogynnsamma förutsättningar fick ett för Finland gynnsamt förlopp. Slutresultatet möjliggjorde sålunda för 1800-talet att konstruera teorien om en realunion mellan Finland och Ryssland; ehuru föredragshållaren påvisade, att de historiska grundvalarna för denna teori voro oriktiga, måste de praktiska slutsatserna av teorien anses såsom oanfäktbara, då det gällde bedömandet av rättsenligheten av Rysslands åtgärder i Finland mot 1800-talets slut.

Mag. art. Skuli Thordarson: Kongemagten paa Island før 1662.

Kongemagten blev indført i Island i Aarene 1262—1264, fordi Landets gamle Forfatning var blevet sprængt, og en Nyordning var blevet nødvendig. Kampen om den nye Statsforfatning sluttede ikke med »Gamli Sattmalis« Vedtagelse, men først c. 20 Aar senere, da Jonsbogen blev vedtaget (1281).

Denne Kamp var først og fremmest en indre Kamp mellem forskellige Elementer i det islandske Samfund. Stormændene, der efterhaanden blev Forkæmpere for den nye Ordning, tjente mest ved den. De blev kgl. Embedsmænd og nød godt af de kgl. Indtægter af Landet. Islands Forfatning bestod saa uden nogen Forandringer til 1541—1551. Da tvang Kristian 3. Island til at vedtage en ny Kirkeforfatning med Militærmagt og eksproprierede Klostergodset og Biskoppernes private Gods imod islandsk Lov og Ret. Herved fik Kongemagten en kolossal Udvidelse, da Krongodset, der før var meget ubetydeligt, nu blev ca. $\frac{1}{8}$ af Landets Jord. Herefter var de kgl. Lensmænd stadigt Danskere, og deres faste Residens blev Kongsgaarden Bessastadir. Islands Statsforfatning blev ikke forandret ved Reformationen, men Gamli Sattmalis og Jonsbogens Forfatningsbestemmelser blev ved at gælde. Og endnu indtil 1662 havde Altinget lovgivende Myndighed. I Tiden mellem 1551 og 1662 fik Kongemagten i Island en stor Udvidelse ved, at der blev oprettet et Handelsmonopol, hvorved den islandske Handel gik over fra Hamborgerne til Danskerne. Herved voksede ogsaa Kronens Indtægter af Landet. Da Enevælden blev indført i Island Aaret 1662, maatte Lensmanden bruge bevæbnede Soldater for at bevæge Island til at vedtage den nye Forfatning.

Fil. stud. Gösta Tranér: Förhållandet mellan Sverige och Danmark vid tiden för Gustav III:s besök i Köpenhamn 1787.

När Gustav III i september 1787 erfor, att Turkiet förklarar Ryssland krig, började han genast utforma planer att i detta gynnsamma läge även själv angripa Katarina II för att sålunda göra ett definitivt slut på den nyligen intensifierade ryska inblandningen i svensk inrikespolitik och samtidigt bryta den utrikespolitiska inringning, som förelåg i och med den dansk-ryska allianstraktaten av år 1773. Det gällde emellertid då först att inför detta svenskryska krig söka förmå Danmark till ett löfte

om neutralitet, så att Sverige ej riskerade ett traktatsenligt angrepp i ryggen. I syfte att för detta ändamål lägga hela sin diplomatiska och personliga förmåga i vågskålen avreste svenske konungen i slutet av oktober till Köpenhamn. För de förhandlingar, som nu här under en vecka fördes, äga vi ingående redogörelser såväl av Gustav III själv som av den dominerande danske underhandlaren A. P. Bernstorff. Den senare relationen är den avgjort tillförlitligare, medan svenske konungen i högre grad fallit för frestelsen att giva en för honom själv och hans syften lämplig framställning. Detta påkallades därav, att Gustav III ej lyckades uppnå några som helst resultat; i själva verket visar ett ingående källstudium, att hans misslyckande varit ännu mer fullständigt, än man tidigare menat. Ej heller lyckades han skapa bättre personliga relationer till kronprins Fredrik eller Bernstorff; den senares skrivelser till danska legationen i Stockholm präglas allt framgent, när talet faller på Gustav III, av en markant ironisk och sarkastisk ton. Danmark fasthöll alltså vid ryska alliansen och följden blev, att när svenska trupper år 1788 marscherade upp mot Ryssland, föll den traktatsenliga danska hjälpkåren in över svenska gränsen.

Professor, fil. dr. Sven Tunberg: Det nordiska länsväsendets organisation.

I sitt föredrag över Det nordiska länsväsendets organisation sökte professor Sven Tunberg belysa det nordiska länsväsendets grundväsentliga olikhet gent emot det kontinentala länsväsendet, i det att länsväsendet i Norden ej fått den upp-lösande inverkan på statslivet, som det fick på de flesta andra håll i Europa. Föreläsaren redogjorde härvid först för tidigare av forskningen framförde fakta och synpunkter av betydelse för spörsmålets besvarande. Därefter gav han en kort analys av det kontinentala länsväsendets innersta karaktär såsom byggande på den högt utvecklade frankiska konungamakten och från denna vinnande sin politiska och ekonomiskt-sociala självständighet med hänsyn till sine länsdelar. Föreläsaren framhöll så, hurasom i belysning härav det nordiska länsväsendet självfallet måste uppträda med betydligt blygsammare anspråk och ej få samma revolutionerande inflytande på de förefintliga riksstyrelserna. Slutligen påpekades en inom det nordiska länsväsendet så småningom skeende utveckling, vilken i förvarande sammanhang för-tjänar särskild uppmärksamhet.

Professor, fil. dr. P. O. v. Törne: Konungs edsöre.

I litteraturen ha uppfattningarna om vad edsöret inneburit varit rätt växlande. En strävan att definiera dess innebörd finner man också i de äldre svenska landskapslagarna. I Östgötalagen möter edsöre-begreppet tidigast i någon lagtext (såvida ej vissa varianter av den yngre västgötalagen måste anses äldre än den bevarade redaktionen av Östgötalagen), medan det ännu helt saknas i den äldre västgötalagen. Östgötalagens edsöresparti är omfångsrikare än de senare lagarnas edsörebalkar. Birger Jarl, på vilken detta parti tydligen återgår, åtminstone i huvudsak, har här medtagit allt som man på hans tid kunde förmoda skulle räknas till det kungliga edsöret, men därur har han utskiljt en särskild grupp av förbrytelser, allesamman innefattande våld mot enskild person. Genom skärpta straffbestämmelser (strängare än de som gällde för urbotamålen), bestående i egendomsförlust och biltoghet, har han av den skapat en säregen kategori av kvalificerade edsörebrott. Detta blev för framtiden »konungs edsöre».

Det enda egentligt nya i hans fridsstadganden var det som rörde kvinnofriden, tillkommet under uppenbar påverkan från Danmark, liksom överhuvud hans fridslagstiftning röjer påtagliga danska inflytelser. Magnus Ladulås har synbarligen ej i Alsnö-stadgan tillfogat något nytt, endast upprepat och inskräp faderns bestämmelser, såsom han själv säger, därjämte ock givit fridsstadgandena eller det speciella edsöret karaktär av rikslag. Att namnet »edsöre» skulle uppkommit därav att Magnus jämte stormännen (och som det förmodats redan före honom Birger och hans samtida) avlagt ed på fridsstadgandena, är en konstruktion som saknar nödigt underlag i fakta och källmaterial. Edsöret har tydligen äldre anor och har ursprungligen betytt allt sådant, som ansetts falla inom konungaedens sfär, d. ä. inom området för konungens fridsuppehållande verksamhet. I ett kungabrev av 1281 jämnställes uttryckligen konungens ed (juramentum regis) med »edsöret». Landskapslagarna och Magnus Erikssons Landslag ge stöd åt uppfattningen om edsöret som något, vilket fans redan före Birger Jarls tid, men som han omformade och som Magnus Ladulås ytterligare gav en mera preciserad form.

Fil. dr. Arvo Viljanti: De finska regementenas garnisonstjänst och fortifikationsarbete i Balticum under slutet av 1600-talet.

Efter att ha redogjort för finnarnas andel i det svenska Östersjöväldets grundläggning under 1500-talet framhöll föredrags-

hållaren, huru det finska infanteriet redan under Gustav II Adolfs tid i främsta rummet fick på sin lott garnisons- och fortifikationsarbetet i de baltiska länderna. Västra Finlands, Österbottens, Tavastlands och Nylands infanteri var vanligen förlagt till Estlands och Liflands garnisonsorter, medan östra Finland arbetade på befästningarna i Ingermanland.

Föredragshållaren konstaterade, att forskaren rör sig på hartnär obanade stigar, då han söker klarlägga denna fråga, trots att källorna i de finska, svenska och baltiska arkiven äro rätt givande. Han begränsade sin framställning till skedet 1680—1700, emedan denna för en stormaktstid sällsynt långa fredsperiod är synnerligen lämplig för dylik forskning; blott i fredstid kan garnisonstjänsten betraktas som någorlunda stabil. Under denna tid strävade Sverige att såvitt möjligt förstärka och förnya de mest förfallna befästningarna i Balticum. Främst försökte man befästa Narva, Reval, Riga och Neumünde. Anslagen voro dock för knappa, vilket förklarar, att åtminstone de tre förstnämnda ännu vid det stora nordiska krigets utbrott voro mycket bristfälliga.

I slutet av 1600-talet, då det finska infanteriets fredstids numerär var c:a 7.000 man, deltog regelbundet en tredjedel, under många år hälften, i det baltiska garnisons- eller fortifikationsarbetet. Då August II vid krigsutbrottet sökte överrumpla Riga den 12 februari 1700 fick den finska garnisonen som försvarare av Cobron skans och Neumünde stå emot den första offensiven, tills hela den finska armén mobiliserades i slutet av samma månad. Efter att ha marscherat hundratals kilometer på usla vägar och i menföre från Viborg genom Ingermanland och Estland nådde den fram till Lifland och drev där genom sin blotta ankomst fienden tillbaka över Düna.

Dr. juris Kristian Østberg: Vandring fra Finnland til Midt-Sverige i det 16. og især til Østlandet i Norge i det 17. århundre.

Tidsrummet 1570—1640 var en av de verste ulykkesperioder i Finnlands lange lidelseshistorie. Især var det slemt for bønderne. De blev brutalt behandlet og undertrykt både av fogdene og godseierne. I ren desperasjon gjorde bønderne oprør to ganger i 1590-årene. Men disse oprørene blev dempet med hård hånd, og bønderne fikk det enda verre enn før. De som kunde komme vekk vandret da ut til grannelandene ved Östersjöen.

De fleste flyttet til moderlandet Sverige og bosatte sig i hertug-

dömmet, som Gustav Vasas yngste sönn Karl styrte nok så selvstendig. Især i Vermland var det store, nesten folketomme skogstrekninger, som hertug Karl interesserte sig meget for å få ryddet og befolket. Han tok derfor godt imot finnene og viste dem stor velvilje. Den største finneinnvandringen til Sverige fant sted i de tre siste decennier av 1500-tallet og fortsatte en hel mannsalder inn i det neste århundre. Foruten til Vermland kom det snart finner også til Dalarne, Helsingland, Medelpad og Ångermannland.

Fra eller iallfall gjennom Vermland rykket finner inn i Norge noe før år 1620. Her var det også store ubebodde skogarealer, — som finnene befolket i et 25 til 30 kilometer bredt belte gjennom et halvt snes kirkesogn i Solör langs riksgrensen. Dette området heter ennå den dag idag Finnskogen.

Med centrum i Grueherred blev den norske Finnskogen en ren finsk koloni. Her levde finnene meget isolert og uten nevneverdig blodblanding med nordmennene i gode 250 år. Gjennom hele dette lange tidsrum artet livet sig på ekte finsk vis. Finsk sprog, finsk bygningsskikk og finsk levemåte i det hele holdt sig i uanet renhet.

I de siste 70 år er nærmest alt det ekte finske forsvunnet selv på Grue Finnskog. Fornorskningen er gjennomført på alle områder.

Men det var ikke plass på Solör Finnskog for alle finske innvandrere. Mange drog tidlig vestover og lengere inn i landet. I løpet av det 17. århundre slog finner sig ned i en rekke skogbygder i Östlands-fylkene, Hedmark, Akershus, Opland og Buskerud. Utenfor Solör bosatte de sig imidlertid mere spredt og dannet ingen tett koloni. De smeltet raskere sammen med den norske befolkning, og det meste av alt finsk blev hurtig utvasket. Visse finske antropologiske trekk kan dog ennå påvises hos befolkningen i disse skogbygdene. De varigste minner om finnebosetningen i Öst-Norge er en mengde stedsnavn. På Finnskogen bærer adskillige berg, sjöer og noen få gårdsbruk finske navn.
